

Iš LŽŪU Matematikos katedros istorijos

J. KAMINSKIENĖ, J. LIUBERTIENĖ (LŽŪU)

1998 metais rugsėjo mėnesį buvo paminėta Lietuvos žemės ūkio universiteto Matematikos katedros įkūrimo 50 metų sukaktis. Nemaža gabių matematikų daug gražių darbo metų atidavė šiai aukštajai mokyklai. Pagerbiant dirbusius ir dar tebedirbančius matematikus apžvelgsime šio laikotarpio matematikos raidą LŽŪU.

Žemės ūkio universiteto (tuo metu Žemės ūkio akademijos) ištakos glaudžiai susijusios su Kauno universitetu. Universitete Matematikos-Gamtos fakultete buvo Agronomijos-miškininkystės skyrius. Tačiau buvo abejojama, ar „ateity tam skyriui nebus Universitete ankšta“ [1]. „Žinoma, galima laukti, kad laikui bėgant išdygs Lietuvoje atskiras žemės ūkio institutas su savo skyriais, bet tuo tarpu tenka pradėti nuo to, kas lengviau įvykdinama“ [1]. „... įnešus Žemės ūkio Ministeriui M. Krupavičiui aukštosios žemės ūkio mokyklos ir Dotnuvos Žemės ūkio Technikumo klausimą į Ministerių Kabineta, pastarasis ...“ 1924 m. balandžio mėn. 30 dieną..... principe nutarė paversti Dotnuvos Žemės ūkio Technikumą aukštąja Agronomijos-miškininkystės mokykla“ [1].

Priėmus Seimui Žemės ūkio Akademijos statutą (1924 m. rugsėjo mėn. 3 d. V.ž. Nr. 170) ir numčius tame statute (paragrafas 57), kad Universiteto Agronomijos skyrius panaikinamas, Lietuvos aukštosios žemės ūkio mokyklos istorijai buvo atverstas naujas lapas su antrašte „Žemės ūkio Akademija“ [1, p. 58, 59].

Šioje aukštojoje mokykloje bendrosioms disciplinoms buvo skiriama mažai dėmesio. Nuo įkūrimo pradžios buvo nuostata, jog „gresia pavojus, kad Lietuvos žemės ūkis gali visai nebesulaukti tiek jam reikalingų, stačiai būtinų darbininkų (vadinam, specialistų), baltarankiai gi bendrojo lavinimosi žmonės jam nereikalingi. Reikalinga atvirkščia reforma – sumažinti ligi minimumo bendrojo lavinimosi dalykus (chemiją, fiziką, botaniką, zoologiją ir t.t.), palikus jiems maksimum du semestru“ [2]. Tarp bendrųjų dalykų matematikos nebuvo.

Aukštosios matematikos kursas Lietuvos žemės ūkio universitete pradėtas skaityti tik nuo 1946 m., kai buvo įkurti inžineriniai fakultetai. Pirmasis etatinis aukštosios matematikos dėstytojas buvo Ignas Saudargas. Jam padėjo valandinis dėstytojas Jonas Matulionis. Jie priklausė Fizikos katedrai, esančiai Žemėtvarkos fakultete.

Vėliau, 1948 m., didėjant studentų skaičiui, buvo įkurta atskira „Matematikos ir teorinės mechanikos“ katedra, kuri priklausė Žemėtvarkos fakultetui. O nuo 1950 m., sujungus Žemėtvarkos ir Hidromelioracijos fakultetus, katedra priklausė Hidromelioracijos-žemėtvarkos fakultetui. Katedrai vadovauti buvo pavesta Ignui Saudargui. Tais pačiais metais jam buvo suteiktas mokslinis docento laipsnis.

Katedros dėstytojai skaitė šių dalykų kursus: aukštosios matematikos, teorinės mechanikos ir skaičiavimo technikos. 1967 m. įsteigta Mašinų detalių katedra, o aukščiau minėtos katedros

pavadinimas pakeistas ir pavadinta Matematikos katedra. Šios katedros dėstytojai toliau skaitė aukštosios matematikos ir skaičiavimo technikos kursus. 1969 m. įkūrus Ekonominių matematinių metodų ir skaičiavimo technikos katedrą (dabar Informatikos katedra), skaičiavimo technikos kursas nebuvo skaitomas. Buvo pradėti skaityti tikimybių teorijos ir matematinės statistikos kursai. Aukštosios matematikos valandų skaičiaus kitimą 1948–1998 m. pailiuosime Ekonomikos fakulteto pavyzdžiu (žr. 1 diagramą), kur pavaizduotas akademinį valandų kiekio kitimas. Ekonomikos fakultete aukštosios matematikos kursas skaitomas nuo 1949 m. Pradžioje šiam kursui buvo skirta 130 val., nuo 1963/64 m.m. valandų skaičius padidintas iki 210 val., o nuo 1968/69 m.m. pridėta dar 70 valandų tikimybių teorijos kursui. Nuo 1983/84 m.m. iki 1990/91 m.m. aukštosios matematikos valandų skaičius buvo sumažintas iki 180 val., o vėliau iki 150 val. Tikimybių teorijos valandų skaičius nekito. 1992/93 m.m. – 1993/94 m.m. buvo skaitomas tik 70 valandų aukštosios matematikos kursas. Nuo 1994/95 m.m. aukštosios matematikos, tikimybių teorijos ir matematinės statistikos kursams skirta 170 valandų. Analogiškos diagramos sudarytos ir kitiems fakultetams.

Pertvarkius mokymą į bakalaurų, magistrantų bei profesines studijas, Matematikos katedros dėstytojai pradėjo skaityti specialiuosius kursus: virpesių teorijos matematinius pagrindus; inžinerinių konstrukcijų ir sistemų analizę; gamybos valdymo modelius; eksperimento planavimą ir kt. Šiuo metu taip pat dėstomi ir šie moduliai: matematiniai metodai; tamprumo teorija; optimalaus valdymo teorija; masinio aptarnavimo teorija; matematinis modeliavimas miškotyroje ir aplinkotyroje; netiesinio programavimo metodai; kompleksinio kintamojo funkcijos ir operacinio skaičiavimo pagrindai. Tai pasirenkamieji moduliai, skirti skirtingiems fakultetams, atsižvelgiant į specialybių specifiką.

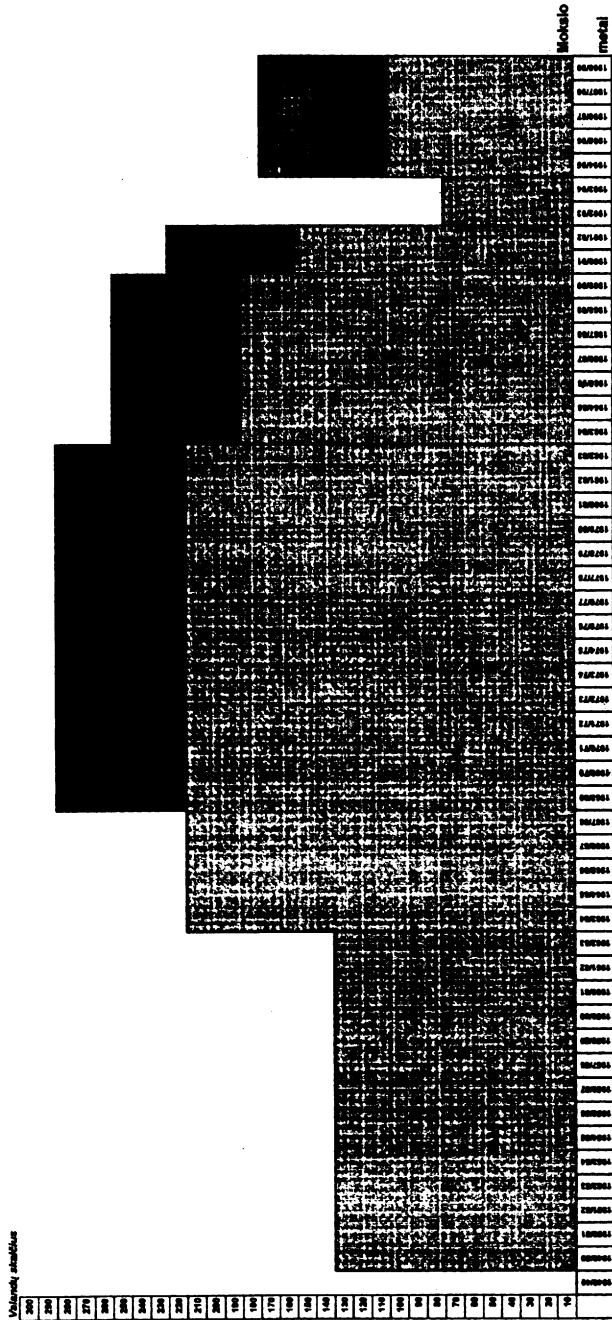
Nuo katedros įkūrimo iki 1968 m. jai vadovavo doc. Ignas Saudargas.

I. Saudargas gimė 1902 m. Rietavo raj. Pivorų kaime ūkininko šeimoje. Mokėsi Rietavo pradinėje mokykloje, po to Telšių gimnazijoje. Pirmasis Pasaulinis karas sutrukdė ją baigti, todėl po karo, pasirusęs privačiai, įstojo į 4-ąją gimnazijos klasę. Telšių gimnaziją baigė 1922 m. sidabro medaliu. Iš karto toje pačioje gimnazijoje liko dirbti mokytoju. 1924 m. įstojo į Kauno universiteto Matematikos-Gamtos fakulteto Matematikos skyrių. 1928 m. baigęs Universitetą išvyko į Prienų gimnaziją mokytojauti. Nuo 1940 m. buvo perkeltas į Šiaulių 2-ąją gimnaziją. Joje dirbo mokytoju, vėliau direktoriumi. 1943 m. iškeltas į Rietavą. Rietave suorganizavo progimnaziją ir jai vadovavo. 1945 m. pakviestas į Kauno VVD universitetą docento pareigoms. Nuo 1946 m. dirbo LŽŪA, kurioje dėstė matematiką techniškiesiems fakultetams nuo pat jų įsisteigimo pradžios. I. Saudargas katedroje dirbo iki 1977 m. Pensijon išėjo išdirbęs katedroje 31 metus.

Nuo 1968 m. iki 1972 m. katedrai vadovavo **Leonardas Algirdas Vilkauskas**, g. 1934 m. Kauno mieste tarnautojų šeimoje. Baigęs vidurinę mokyklą nuo 1953 m. iki 1958 m. studijavo Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko vardo universitete. Baigęs dirbo LTSR MA Fizikos ir matematikos institute jaunesniuoju moksliniu bendradarbiu, vėliau įstojo į aspirantūrą. 1965 m. apgynė Fizikos-matematikos mokslų daktaro disertaciją. 1970 m. jam suteiktas mokslinis docento vardas. L. Vilkauskui vadovaujant, 1969 m. katedra buvo perkelta į mechanizacijos fakultetą (dabar Inžinerijos fakultetas).

1 diagrama

Ekonomikos fakultetas 1948 -1998 m. m.

Žymėjimai: AM - aukštoji matematika TT - tikimybių teorija MS - matematinė statistika

1 pav. Ekonomikos fakultetas 1948–1998 m.m.

1972 m. doc. L. Vilkauskui perėjus į kitą darbą, katedrai pradėjo vadovauti **Algimantas Bartaševičius**. A. Bartaševičius g. 1941 m. Radviliškio raj. Gražiškių kaime valstiečių šeimoje. Mokėsi Grinkiškio vidurinėje mokykloje, ją baigęs 1959 m. įstojo į VVU Fizikos-matematikos fakulteto matematikos specialybę. Po keturių kursų (1963 m.) pasiūstas į Maskvos Lomonosovo vardo universiteto Mechanikos-matematikos fakultetą. Jį baigė 1965 m. ir ten pat įstojo į tikslinę aspirantūrą. 1969 m. apgynė disertaciją ir tapo fizikos-matematikos mokslų kandidatu. Dirbo VVU, nuo 1972 m. – LŽŪA. 1974 m. jam suteiktas mokslinis docento laipsnis. Katedrai vadovavo iki 1992 m.

Nuo 1992 m. iki 1993 m. katedrai vadovavo **Eligijus Laurinavičius**. E. Laurinavičius gimė 1949 m. Plungės mieste tarnautojų šeimoje. 1967 m. baigęs Plungės 1-ąją vidurinę mokyklą įstojo į Kauno politechnikos instituto Automatikos fakulteto taikomios matematikos specialybę. Baigęs institutą nuo 1972 m. dirbo LŽŪA Miškotvarkos katedroje, nuo 1976 m. LŽŪA Matematikos katedroje.

Nuo 1993 m. rugsėjo mėn. katedrai vadovauja **Danutė Raškinienė**. D. Raškinienė gimė 1945 m. Molėtų raj. Vorinų kaime. 1962 m. baigusi Utenos 1-ąją vidurinę mokyklą įstojo į VVU Fizikos-matematikos fakulteto matematikos specialybę. 1965 m. buvo pasiūsta į Maskvos Lomonosovo vardo universitetą, kuri baigė 1969 m. Tais pačiais metais Maskvos Lomonosovo vardo universitete įstojo į aspirantūrą. 1973 m. apgynė disertaciją ir tapo fizikos-matematikos mokslų kandidate. 1992 m. jai suteiktas mokslinis docentės laipsnis.

Per 1948–1998 m.m. laikotarpį katedroje dirbo 56 dėstytojai. Jų skaičius ir kvalifikacijos kitimas pavaizduotas 2 diagramoje. Iš diagramos matome, kad iki 1966 m. katedroje dirbo tik vienas docentas, o technikos mokslų kandidatas (dabar daktaras) dirbo 1955–1960 metais. Nuo 1966/67 m.m. dėstytojų skaičius pradėjo labai didėti. Daugiausia dėstytojų (18) dirbo 1982/83 m.m. Tais pačiais metais daugiausia (9) dirbo ir mokslo kandidatų (dabar daktarų).

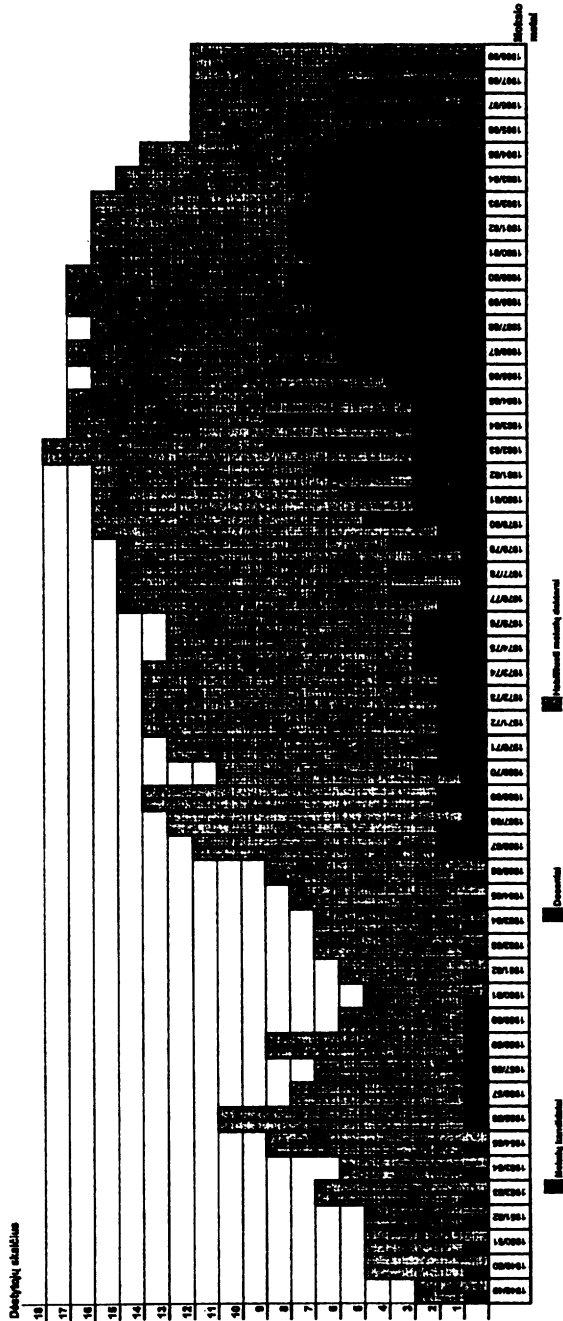
Daug metų katedroje išdirbo šie dėstytojai: **Henrikas Bucevičius** (18 metų), **Petras Ilgakojis** (19 metų), **Antanas Patackas** (21 metus), **Jonas Pauliukas** (14 metų), **Danutė Šipienytė** (15 metų), **Nijolė Zaunienė** (23 metus).

Šiuo metu katedroje dirba 10 dėstytojų: 5 iš jų yra docentai (3 iš jų – fizikos-matematikos mokslų daktarai, 2 – technikos mokslų daktarai), o likusieji – vyresnieji asistentai. Ilgiausiai katedroje dirba **Pranciška Rimkienė** (nuo 1960 m.), **Klemensas Ruseckas** (nuo 1962 m.), **Janina Liubertienė** (nuo 1968 m.) ir **Rima Vilkelienė** (nuo 1970 m.).

Nuo pat katedros ikūrimo jos dėstytojai įsijungė į mokslinį darbą. 1950/51 m.m. ataskaitoje rašoma: „Disertacijas rašo: Garmus K.P. (paruošta 20%), Pauliukas J. (paruošta 15%), Radvila B. (paruošta 10%), Saudargas I. (paruošta 15%)“. Jie nagrinėjo įvairias aukštosios matematikos temas. Ne visos temos buvo užbaigtos, ne visi apgynė disertacijas. Dirbdami katedroje disertacijas apgynė šie dėstytojai: **Antanas Rusteika** (1955 m.) – technikos mokslų kandidato, **Algimantas Urba** (1966 m.) – technikos mokslų kandidato, **Antanas Patackas** (1968 m.) – žemės ūkio mokslų kandidato, **Nijolė Zaunienė** (1980 m.) – žemės ūkio mokslų kandidato, **Petras Rupšys** (1982 m.) – fizikos-matematikos mokslų kandidato, **Petras Ilgakojis** (1993 m.) – habilituoto

2 diagrama

Dėstytojų skaičiaus ir jų kvalifikacijos kitimas 1948 - 1998 m.m.

2 pav. Dėstytojų skaičiaus ir jų kvalifikacijos kitimas 1948–1999 m.m.

technikos mokslų daktaro disertaciją. Katedros dėstytojų mokslinė veikla vyko keliomis kryptimis, dažniausiai ji buvo susijusi su matematinių metodų taikymu technikoje, žemės ūkyje, pedagogikoje.

Neatsiejama katedros dėstytojų darbo dalis buvo metodinis darbas. Kadangi literatūros lietuvių kalba trūko, tai jau 1952 m. buvo paruoštas leidinys „Aukštosios matematikos uždavinynas savarankiškai studijuojantiems aukštąją matematiką“ (neišliko). Nuo 1968 m. sistemingai buvo leidžiamos metodinės priemonės įvairiomis aukštosios matematikos bei elementariosios matematikos (parengiamiesiems kursams) temomis.

Studentų pažangumas bei kitos su juo susijusios problemos tęsiasi visą katedros darbo laiką. Dar 1952/53 m.m. ataskaitoje rašoma: „Значительное число неуд. оценок, полученных студентами по математическим дисциплинам объясняются относительно слабой их подготовкой в средней школе, а также тем, что некоторые студенты не предполагали быть на инженерных факультетах, а попали случайно“ [6, apyrašas Nr. 2, byla 13]. Ten pat nurodoma, kad 1 kurso pažangumas 81%, 2 kurso – 87%. Laikui bėgant pažangumo rodikliai nelabai keitėsi.

Dėstytojų krūviai 1958/59 m.m. buvo tokie: docento – 780 valandų, vyr. dėstytojo – 840 val. Analogiškai krūviai išliko iki šių metų.

Be tiesioginio mokomojo darbo, katedros dėstytojai dirbo įvairų visuomeninių darbų: „Katedros vedėjas doc. I. Saudargas visus šiuos metus, kaip ir pereitus, ėjo Mokslinės Tarybos sekretoriaus pareigas. Be to, buvo paskirtas nuo profsąjungos Konfliktų vertinimo komisijos nariu.

Pauliukas Jonas ir šiais metais, kaip jau visa eilė metų, yra vyriausiu studentų bendrabučių šefu. Be to, aktyviai dalyvauja Politinių ir Mokslinių Žinių skleidimo Draugijos veikloje“, – rašoma apyskaitoje už 1955/56 m.m.

Nuo 1975 metų, be aukščiau minėtų visuomeninių darbų, katedros dėstytojai kuravo nuo pirmo iki penkto kurso Žemės ūkio mechanizacijos fakulteto (dabar Inžinerijos fakultetas) studentus. Kai kurie grupių vadovai su savo buvusiais auklėtiniais bendrauja iki šių dienų.

Literatūra

- [1] Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1934, Kaunas, Akc. „Spindulio“ b-vės spaustuvė (1934).
- [2] Lietuvos žemės ūkio akademija, Žemės ūkio mechanizacijos fakultetas 1946–1971, Kaunas, K. Požėlos spaustuvė (1971).
- [3] Lietuvos Darbo raudonosios vėliavos ordino žemės ūkio akademija, Vilnius, Vyriausioji enciklopedijų redakcija (1984).
- [4] Lietuvos žemės ūkio akademija 1924–1994, Vilnius, Academia (1994).
- [5] Lietuvos žemės ūkio akademija, Žemės ūkio inžinerijos fakultetas 1946–1996, Vilnius, UAB „Valstiečių laikraštis“ (1996).
- [6] Kauno miesto centriniam archyve esanti medžiaga, Fondas Nr.R-1442, apyrašai Nr.1, Nr.2, Nr.5, Nr.6.
- [7] LŽŪU archyve esanti medžiaga.

From the history of the Department of Mathematics at the Agricultural University of Lithuania

J. Kaminskienė, J. Liubertienė

The article is dedicated to the 50 years anniversary of the Mathematics Department. The foundation's history is described there. All the heads of the Department and their biographies are mentioned in this article. The main directions of scientific work and methodical work are analysed.